af en forsigtig og omhyggelig forretningsdrivende. Det tilkommer den kompetente nationale ret at bedømme denne handlemåde under hensyntagen til sagens faktiske omstændigheder.

4. Hvis en importlicens er bortkommet, kan en anmodning om ophævelse og om frigivelse af sikkerhedsstillelsen indgives efter udløbet af licensens gyldighedsperiode.

I sag nr. 158/73

angående en anmodning, som i henhold til EØF-traktatens artikel 177 af Verwaltungsgericht Frankfurt-am-Main er indgivet til Domstolen for i den sag, som verserer for den nævnte ret mellem

FIRMA E. KAMPFFMEYER, Hamburg.

og

EINFUHR- UND VORRATSSTELLE FÜR GETREIDE UND FUTTERMITTEL, Frankfurt-am-Main,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af Kommissionens forordning nr. 1373/70 af 10. juli 1970 om fælles gennemførelsesbestemmelser for import- og eksportlicenser samt forudfastsættelsesattester for landbrugsvarer, for hvilke der gælder en ordning med fællespriser, (EFT specialudgave 1970 (II), s. 382, original reference JO nr. L 158 af 20. juli 1970, s. 1),

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af: præsidenten, R. Lecourt, afdelingsformanden, M. Sørensen, dommerne, R. Monaco, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, H. Kutscher og C. Ó Dálaigh (refererende),

generaladvokat: J.-P. Warner
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Faktiske og retlige omstændigheder

Over sagens faktiske omstændigheder, anmodningens genstand samt parternes indlæg har den refererende dommer udarbejdet følgende rapport:

I — Sagsfremstilling og retsforhandlingernes forløb

1. Sagsøgeren i hovedsagen, en importvirksomhed i Hamburg, erhvervede fra sagsøgte i hovedsagen efter begæring en importlicens for 2 000 tons hvedeklidpiller, hvis gyldighed udløb den 31. oktober 1972.

Firmaet udnyttede først nævnte licens for sendinger på i alt 820 960 kg, derpå fremsendte det den som anbefalet brev til firmaet Peterson's Havenbedrijf N.V., Rotterdam, som skulle foretage importen af den næstsidste sending på 66 460 kg.

Umiddelbart efter toldbehandlingen skulle Peterson's sende licensen som ekspresbrev til firmaet Bachmann i Bremen med henblik på indførsel af den sidste sending.

Den 24. oktober mindede sagsøgeren i hovedsagen Peterson's om det snarlige udløb af licencens gyldighedsperiode samt om Bachmanns forpligtelse til at importere den resterende mængde i rette tid.

Den 19. oktober lod Peterson's licensen påføre en levering på 63 960 kg og sendte den derpå angiveligt den 25. oktober ved simpelt brev til Bachmann, men den nåede aldrig bestemmelsesstedet. Sagsøgerne i hovedsagen, som anså den for bortkommet, anmodede derpå den 16. november 1972 sagsøgte om at udstede et duplikat.

Efter at have udstedt nævnte duplikat erklærede sagsøgte i hovedsagen, at sikkerhedsstillelsen var fortabt for et beløb på DM 11 408,66 med den begrundelse, at importen var 1 039 040 kg lavere end forudsat. Sagsøgte gjorde gældende, *at* bortkomsten af en licens ifølge artikel 15, stk. 4 i Kommissionens forordning nr. 1373/70 ikke på nogen måde var et tilfælde af force majeure, *at* et duplikat ikke tillod at foretage en import, og *at* risikoen for licensens bortkomst påhvilede: indehaveren af denne. Sagsøgerens sikkerhedsstillelse blev godtgjort ham i forhold til de importerede mængder, og beløbet svarende til de ikke-importerede mængder erklæredes fortabt.

2. De for tvisten i hovedsagen relevante lovbestemmelser er følgende:

Rådets forordning nr. 120/67 af 13. juni 1967 om den fælles markedsordning for korn har i sin artikel 12, stk. 1 gjort enhver import af korn til Fællesskabet afhængig af fremlæggelse af en af medlemsstaterne udstedt licens til importørerne. Udstedelsen af en sådan licens er betinget af, at der stilles sikkerhed for opfyldelsen af forpligtelsen til at gennemføre importen i løbet af licensens gyldighedsperiode; sikkerheden fortabes helt eller delvist, såfremt importen ikke eller kun delvist er gennemført inden for nævnte frist.

Gennemførelsesbestemmelser er blevet udstedt af Kommissionen i dennes forordning nr. 1373/70 af 10. juli 1970, som foreskriver, at en importlicens berettiger og forpligter tilmed denne licens at importere en nettomængde af produktet inden for gyldighedsperioden for nævnte licens.

I tilfælde af licensens bortkomst bestemmer artikel 15, at det er muligt at udstede et duplikat, men at dette ikke giver ret til at gennemføre en importforretning.

Kan endelig importforretningen ikke ske inden for licensens gyldighedsperiode som følge af et tilfælde af force majeure, bestemmer artikel 18, stk. 1, at vedkommende stat efter licensindehaverens anmodning kan beslutte, at forpligtelsen til at importere skal ophæves og sikkerhedsstillelsen frigives.

Parterne var uenige om, hvorvidt forpligtelsen til at importere bortfalder ved licensens bortkomst, hvorvidt duplikatet er en licens eller alene tjener til afvikling af sikkerhedsstillelsen på basis af toldmyndighedernes påtegninger, og hvorvidt den frigørende faktor force majeure kan anvendes i tilfælde af licensens bortkomst.

3. Sagsøgeren i hovedsagen har indbragt den af sagsøgte i hovedsagen trufne afgørelse for Verwaltungsgericht Frankfurt-am-Main, som under henvisning til EØF-traktatens artikel 177 har besluttet at udsætte sagen og anmode Domstolen om at besvare følgende præjudicielle spørgsmål:

1. Skal artikel 2, stk. 1, 1. pkt. i forbindelse med artikel 15, stk. 4 i Kommissionens forordning nr. 1373/70/EØF fortolkes således, at der ved bortkomsten af en importlicens sker bortfald ikke blot af retten til at importere men også af forpligtelsen hertil med den følge, at sikkerhedsstillelsen må frigives, eller skal retten ved importlicensens bortkomst fortabes, mens forpligtelsen bliver stående med den følge, at sikkerhedsstillelsen forfalder?

2. a) Er licensens bortkomst et tilfælde af force majeure i den i artikel 18 i Kommissionens forordning nr. 1373/70/EØF forudsatte betydning?

   b) Er den pligt til agtpågivenhed, der påhviler en forretningsdrivende inden for rammerne af hans virksomhed inden for Fællesskabet, iagttaget, når han fremsender en licens ved simpelt brev?

   c) Er det lovligt, at en anmodning i henhold til artikel 18, stk. 1 i Kommissionens forordning EØF nr. 1373/70 indgives efter udløbet af licensens gyldighedsperiode?

4. Kendelsen fra Verwaltungsgericht Frankfurt-am-Main er den 7. august 1973 blevet registreret på Domstolens justitskontor.

I henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for Det europæiske økonomiske Fællesskabs Domstol har sagsøgeren i hovedsagen samt Kommissionen for De europæiske Fællesskaber indgivet skriftlige indlæg.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at åbne den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

II — Skriftlige indlæg indgivet til Domstolen i henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for Det europæiske økonomiske Fællesskabs Domstol

a) Vedrørende det første af de af Verwaltungsgericht forelagte spørgsmål

Ifølge *Kommissionens* opfattelse er duplikatet et bevismiddel, der udelukkende garanterer den pågældende frigivelsen af sikkerhedsstillelsen i forhold til de allerede importerede mængder, men som i intet tilfælde kan medføre de samme retsvirkninger som det originale eksemplar.

Kommissionen mener ikke, at forpligtelsen til at importere er så snævert forbundet med retten til at importere, at den bortfalder sammen med den med den følge, at sikkerhedsstillelsen ikke længere har noget grundlag eller nogen berettigelse, hvorfor den må tilbagebetales.

Faktisk medfører licensindehaverens fortabelse af retten til at importere, der er knyttet til den af ham påtagne forpligtelse, på ingen måde det opståede retsforholds bortfald. Et eksempel herpå findes

i artikel 15 i forordning nr. 1373/70: når forpligtelsen til at importere ikke opfyldes inden for fristerne, medfører dette retsforhold fortabelse af sikkerhedsstillelsen.

Det til ansøgeren udleverede licenseksemplar bringer ikke den håndgribelige ret eller pligt til at importere til eksistens men er et bevismiddel, hvis bortkomst ikke har nogen direkte virkning for den pågældendes juridiske stilling.

Den teori, ifølge hvilken licensen materialiserer retten og forpligtelsen til at importere således, at eksistensen af nævnte ret og pligt afhænger af dette dokuments eksistens, gør det ikke muligt at løse de hyppigst forekommende tilfælde af licensbortkomst på en tilfredsstillende måde.

For eksempel medfører denne teori i det tilfælde, hvor det ikke lykkes en indehaver at genfinde licensen, selv om den givetvis stadig er i hans besiddelse, ophævelse af alle rettigheder efter licensen samt bortfald af den i licensen fastsatte afgift.

I øvrigt kan en licensindehaver frivilligt frigøre sig fra retten til at importere ved at overdrage nævnte dokument til en tredjemand; alligevel frigør han sig ikke fra forpligtelsen til at importere. I henhold til artikel 3 i forordning nr. 1373/70 påhviler denne forpligtelse ham stadig, selv om han hverken har retten til eller muligheden for at udnytte sin licens mere.

Kommissionen er af den opfattelse, at sagen ikke bør stille sig anderledes i tilfælde af licensens bortkomst.

Det egentlige spørgsmål er i virkeligheden, hvorvidt sikkerhedsstillelsen skal frigives eller er fortabt. Den licensindehaver, som har mistet sin licens, er i den samme situation som den, der, selv om han stadig er i besiddelse af licensen, ikke mere er i besiddelse af varen, for eksempel fordi den er gået til grunde.

Kommissionen foreslår følgelig, at der svares således:

— bortkomsten af det til ansøgeren udleverede importlicenseksemplar nr. 1 medfører ikke automatisk ophævelse hverken af den herpå anførte ret eller af den hertil knyttede forpligtelse til at importere;

— den bestemmelse, ifølge hvilken sikkerhedsstillelsen fortabes helt eller delvist, når importen ikke er foretaget inden for de fastsatte frister, anvendes tilsvarende i tilfælde af licensens bortkomst.

Sagsøgeren i hovedsagen gør gældende, at problemet vedrørende bortkomsten af en licens ikke er endeligt normeret i nogen forordning.

Artikel 15 i forordning nr. 1373/70 siger intet om de materielretlige konsekvenser af bortkomsten af en licens. Nævnte artikel fastsætter alene nogle procedureregler. Herefter kan det ikke udledes modsætningsvis af nævnte artikels stk. 4, 2 pkt. — som indskrænker sig til at bestemme, at duplikatet ikke kan fremlægges til gennemførelse af en importforretning (idet dets eneste berettigelse er at erstatte det originale eksemplar som bevis for allerede gennemførte importforretninger) — at forpligtelsen til at importere vedvarer.

Artikel 2, stk. 1, ifølge hvilken licensen berettiger og forpligter til at importere, sætter importøren i en umulig situation i tilfælde af licensens bortkomst: det originale eksemplar gør det ikke muligt at importere, da importøren ikke mere har rådighed herover, og duplikatet muliggør heller ikke import, idet dette forbydes ved artikel 15, stk. 4. Men da rettigheden og forpligtelsen er forbundne, må de ophøre på samme tidspunkt. Sikkerhedsstillelsen bliver frigivet som følge heraf, idet den ikke er bestemt til andet end at garantere skyldforholdet, dvs. opfyldelsen af forpligtelsen.

Sagsøgeren i hovedsagen mener, at man imidlertid kan indskrænke principper om frigivelse til det tilfælde, hvor licensens bortkomst ikke skyldes en fejl begået af importøren.

Sagsøgeren i hovedsagen nedlægger følgelig påstand om, at bortkomsten af en importlicens, i det mindste i det tilfælde, hvor importøren ikke er ansvarlig herfor,

medfører bortfald ikke alene af retten til at importere men ligeledes af forpligtelsen hertil med den følge, at sikkerhedsstillelsen må frigives. Spørgsmålet om, hvorvidt bortkomsten skyldes eller ikke skyldes en fejl begået af importøren, hører under den nationale rets afgørelse.

b) Vedrørende de øvrige af Verwaltungsgericht stillede spørgsmål

Kommissionen erindrer først og fremmest om hovedreglen, hvorefter sikkerhedsstillelsen fortabes i forhold til den mængde, som ikke har kunnet indføres inden for fristen hertil.

Anvendelse af det i artikel 18 hjemlede undtagelsesområde støder på visse hindringer.

Force majeure-princippet finder i virkeligheden kun anvendelse, når for eksempel indførslen er umuliggjort inden for de fastsatte frister på grund af varernes forringelse. Artikel 15, som sætter den pågældende i stand til at erholde et duplikat og ikke en licens nr. 2, der sidestilles med originalen, regulerer området udtømmende, uden at nogen undtagelse kan påberåbes. Hvis man ikke antog dette, ville døren stå åben for alvorlige spekulationer rettet mod de forudfastsatte afgifter og endog for anmeldelse af en licens-»bortkomst« fra en indehaver, som ønsker at bringe sig selv ind under et tilfælde af force majeure.

Ikke desto mindre anerkender Kommissionen, at den nuværende affattelse af forordning nr. 1373/70 også tillader en mindre streng fortolkning, ifølge hvilken artikel 15, stk. 4 ikke indeholder noget bindende forbud mod at anvende den for tilfælde af force majeure indførte undtagelsesordning, og artikel 18 er ikke klart til hinder for, at bortkomsten af en licens henregnes til force majeure-tilfældene.

Det må imidlertid yderligere kræves, at alle betingelserne for at antage force majeure utvivlsomt er opfyldt ifølge den definition, som er givet heraf i Domstolens afgørelser (sag nr. 4/68 Firma Schwarzwaldmilch GmbH/Einfuhr- und Vorratsstelle für Fette, Rec. 1968, s. 549, og sag nr. 11/70 Internationale Handelsgesellschaft mbH mod Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel, Rec. 1970, s. 1125).

Kommissionen mener, at importøren ikke bør kunne dække sig ind under force majeure, undtagen hvis »usædvanlige vanskeligheder, der ikke kan tilregnes ham«, har forhindret ham i at foretage importen inden for de fastsatte frister, og hvis vanskelighederne »på trods af den udviste agtpågivenhed kun kunne være undgået ved ganske uforholdsmæssige opofrelser« (citat fra afgørelserne).

Sluttelig er Kommissionen af den opfattelse, at anmodningen om anerkendelse af, at der foreligger force majeure, må kunne indgives også efter udløbet af licensens gyldighedsperiode. Det væsentlige i denne forbindelse er at udfinde den maksimale frist fra det øjeblik, hvor forhindringen for importen indtræffer, til det tidspunkt, hvor anmodningen indgives, efter at indehaveren definitivt er blevet klar over, at han ikke kan overholde gyldighedsfristen. Nævnte frist må være meget kort, for at vedkommende myndighed kan træffe sin afgørelse på grundlag af de seneste og lettest kontrollerbare oplysninger, og for at der ikke kan opstå nogen tvivl om det umulige i at overholde nævnte gyldighedsfrist, alt med det formål at forhindre enhver spekulation.

Kommissionen foreslår herefter at svare som følger:

— ordlyden i forordning nr. 1373/70 udelukker ikke fuldstændigt muligheden af at undersøge, hvorvidt de tilfælde, i hvilke importfristen ikke har kunnet overholdes på grund af importlicensens bortkomst, kan anerkendes som tilfælde af force majeure;

— bortset fra tilfælde af konstateret misbrug kan anmodningen om anerkendelse af force majeure indsendes efter udløbet af importlicensens gyldighedsperiode.

Sagsøgeren i hovedsagen understreger, at Domstolen hidtil for så vidt angår an-

vendelse af artikel 18 kun har haft sager til afgørelse, hvori det umulige i at importere knyttede sig til selve varen.

Artikel 18 opregner ikke de forskellige omstændigheder, på grundlag af hvilke der kan antages force majeure. Domstolens afgørelser har ikke begrænset begrebet force majeure til absolut umulighed. Når man anvender disse afgørelser på den foreliggende sag, er også licensens bortkomst, i det omfang den ikke kan bebrejdes importøren, et tilfælde af force majeure.

For så vidt angår sagsøgeren i hovedsagen kan den antagelse, hvorefter en handlende kun opfylder den ham påhvilende forpligtelse til agtpågivendhed ved at afsende licensen ved anbefalet brev, kun tiltrædes, såfremt nævnte fremgangsmåde er almindelig, og såfremt afsendelsen pr. anbefalet brev giver sikkerhed mod brevets bortkomst.

Man kan ikke bebrejde sagsøgerens mandatar, at han har handlet som de kompetente nationale myndigheder, så meget mere som Domstolen har overladt til disse at vælge metoderne og midlerne ved fremsendelse (sag nr. 61/72 Mij PPW Internationaal NV/Hoofdproduktschap voor Akkervouwprodukten, Rec. 1973, s. 301).

Ifølge ordlyden af de nationale og internationale konventioner og forordninger herom er formålet med anbefalede forsendelser indskrænket til, at en sådan forsendelses bortkomst åbner en begrænset ret til at gøre et krav på skadeserstatning eller garanti gældende mod postvæsenet, samt til, at kvitteringen for ind- eller udlevering gør det muligt at bevise over for enhver, at forsendelsen er afgået eller modtaget. Heraf kan følgelig udledes, at et anbefalet brev ikke af postvæsenet bliver behandlet anderledes end et simpelt brev.

Til slut bemærker sagsøgeren i hovedsagen, at det er tilstrækkeligt, at vedkommende myndighed bliver underrettet om det umulige i at foretage importen for at kunne korrigere sine beregninger over markedsudviklingen samt frigive sikkerhedsstillelsen.

Da lovgivningen foreskriver, at anmodning om forlængelse også kan indgives efter den oprindeligt fastsatte gyldighedsfrists udløb, må det nødvendigvis tillades, at også en anmodning om ophævelse af forpligtelsen til at importere indgives efter gyldighedsfristens udløb. Indlevering af nævnte anmodning kan ikke opsættes på ubestemt tid, men dette vil heller ikke være tilfældet ved licensens bortkomst, idet anmodningen om udlevering af duplikatet — som tjener til bevis for de allerede udførte importforretninger — har den virkning at underrette den pågældende myndighed om den begivenhed, som medfører ophævelse af forpligtelsen til at importere samt frigivelse af sikkerhedsstillelsen.

Sagsøgeren i hovedsagen foreslår derfor at besvare det andet spørgsmål således:

— licensens hændelige bortkomst er et tilfælde af force majeure i artikel 18's forstand;

— importøren har bevisbyrden for, at han har udvist den grad af agtpågivenhed, som påhviler en normalt forsigtig handlende inden for rammen af hans virksomhed inden for Fællesskabet, selv hvor han fremsender en licens gennem postvæsenet som simpelt brev;

— den i artikel 18 omhandlede anmodning kan indgives selv efter udløbet af licensens gyldighedsperiode.

I tilslutning til den således gengivne retsmøderapport blev den mundtlige forhandling indledt den 27. november 1973.

Sagsøgeren i hovedsagen er blevet repræsenteret af Barbara Festge, kompagnon til Dr. Fritz Modest, advokater i Hamburg, og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber sin juridiske rådgiver Peter Kalbe som befuldmægtiget.

Generaladvokaten har fremsat sit forslag til afgørelse i retsmødet den 13. december 1973.

Præmisser

1 Ved kendelse af 27. juni indgået til Domstolens justitskontor den 7. august 1973, har Verwaltungsgericht Frankfurt-am-Main i henhold til EØF-traktatens artikel 177 forelagt Domstolen flere spørgmål vedrørende fortolkningen af Kommissionens forordning nr. 1373/70 af 10. juli 1970 om fælles gennemførelsesbestemmelser for import- og eksportlicenser samt forudfastsættelsesattester for landbrugsvarer, for hvilke der gælder en ordning med fællespriser, (EFT specialudgave 1970 (II), s. 382, original reference JO nr. L 158 af 20. juli 1970, s. 1);

2 tvisten i hovedsagen er et søgsmål mod en beslutning om fortabelse af en sikkerhedsstillelse for et beløb svarende til de af sagsøgeren i hovedsagen ikke-importerede mængder klid med den begrundelse, at bortkomsten af en importlicens som følge af dens afsendelse ved simpelt brev ikke et et tilfælde af force majeure, idet risikoen for bortkomsten bæres af licensindehaveren;

3 i rådets basisforordning nr. 120/67 af 13. juni 1967 (EFT-specialudgave 1967, s. 29, original reference JO nr. 117 af 19. juni 1967, s. 2269) om den fælles markedsordning for korn anføres det i 13. betragtning, at »de kompetente myndigheder må bringes i stand til at følge varebevægelserne til stadighed for at kunne bedømme markedsudviklingen og i givet fald anvende de nødvendige foranstaltninger...«;

4 samme forordnings artikel 12 bestemmer, at »for enhver import i Fællesskabet eller enhver eksport fra Fællesskabet ... kræves der fremlagt en import- eller eksportlicens ... Udstedelsen af disse licenser betinges af, at der stilles sikkerhed for opfyldelsen af forpligtelsen til at gennemføre importen eller eksporten inden for licensens gyldighedsperiode; sikkerheden fortabes helt eller delvis, såfremt transaktionen ikke eller kun delvis har fundet sted inden for den nævnte frist«.

Vedrørende det første spørgsmål

5 Der spørges først, om artikel 2, stk. 1, 1. pkt. i forbindelse med artikel 15, stk. 4 i Kommissionens forordning nr. 1373/70/EØF skal fortolkes således, at der ved bortkomsten af en importlicens sker bortfald ikke blot af retten til at importere, men også af forpligtelsen hertil med den følge, at sikkerhedsstillelsen må frigives, eller om retten ved importlicensens bortkomst

bortfalder, mens forpligtelsen bliver bestående med den følge, at sikkerhedsstillelsen fortabes;

6 artikel 2, stk. 1 i gennemførelsesforordning nr. 1373/70 foreskriver, at »import- ... licensen berettiger og forpligter til med denne licens inden for dens gyldighedsperiode at importere ... den angivne nettomængde af produktet«;

7 artikel 15, stk. 2 bestemmer, at »frigivelsen af sikkerhedsstillelsen er betinget af fremlæggelsen af ... ved import, bevis for, at ... toldbehandling ... har fundet sted«;

8 samme artikels stk. 4 foreskriver, at »i tilfælde af bortkomst af licens eller partiallicens kan de udstedende myndigheder undtagelsesvis til den pågældende udstede et duplikat af disse dokumenter ... Duplikaterne kan ikke fremlægges til gennemførelse af en import ... forretning«;

9 ifølge ordlyden af artikel 16, stk. 2, 1. pkt. »... fortabes sikkerhedsstillelsen, når forpligtelsen til at importere eller eksportere ikke er blevet opfyldt ...«;

10 imidlertid foreskriver artikel 18, stk. 1, at »kan importen eller eksporten ikke ske inden for licensens gyldighedsperiode som følge at et tilfælde af force majeure, afgør den kompetente myndighed i den licensudstedende medlemsstat efter anmodning fra licensens indehaver, om forpligtelsen til at importere eller eksportere skal ophæves mod frigivelse af sikkerhedsstillelsen, eller om licensens gyldighedsperiode skal forlænges med det tidsrum, der anses for nødvendigt under hensyn til det påberåbte forhold«;

11 det følger af nævnte bestemmelser, at systemet med sikkerhedsstillelse skal sikre gennemførelsen af de import- og eksportforretninger, for hvilke licensansøgninger er indgivet, med det formål at sikre såvel Fællesskabet som medlemsstaterne et nøje kendskab til de påtænkte transaktioner;

12 når henses til medlemsstaternes forpligtelse efter artikel 12 i basisforordning nr. 120/67 til at udstede import- eller eksportlicenser til enhver, som anmoder herom, ville en målrettet planlægning være berøvet enhver mening, såfremt licenserne ikke for de pågældende medførte en forpligtelse til at handle i overensstemmelse hermed;

13 det på grundlag af principperne i basisforordning nr. 120/67 ved gennemførelsesforordning nr. 1373/70 indførte system har til hensigt kun at fritage de erhvervsdrivende fra deres forpligtelse i de enkeltstående tilfælde, hvor im- eller eksporttransaktionen ikke har kunnet gennemføres inden for licensens gyldighedsperiode som følge af force majeure;

14 det første spørgsmål bør følgelig besvares med, at artikel 2, stk. 1 og artikel 15, stk. 4 i Kommissionens forordning (EØF) nr. 1373/70 ikke skal fortolkes således, at bortkomsten af en importlicens medfører automatisk ophævelse af den forpligtelse til at importere, som følger af dens udstedelse;

Vedrørende første del af det andet spørgsmål

15 der bliver i første del af andet spørgsmål spurgt, om licensens bortkomst er et tilfælde af force majeure i den i artikel 18 i Kommissionens forordning nr. 1373/70 forudsatte betydning;

16 da begrebet force majeure ikke har et ensartet indhold inden for de forskellige grene af retssystemet samt de forskellige områder, hvor det anvendes, skal dette begrebs mening bestemmes inden for den juridiske sammenhæng, hvori det får betydning;

17 således må fortolkningen af det force majeure-begreb, som er anvendt af den omtvistede forordning, tage hensyn til den særlige beskaffenhed af de offentligretlige retsforhold mellem importørerne og den nationale myndighed, såvel som til nævnte forordnings formål;

18 det følger at disse formål såvel som af de omhandlede forordningers udtrykkelige bestemmelser, at begrebet force majeure ikke er begrænset til absolut umulighed;

19 den offentlige interesse, som kræver den mest nøjagtige beregning af importudviklingen i hver af medlemsstaterne, og som berettiger kravet om sikkerhedsstillelse samtidig med udstedelsen af en importtilladelse, bør bringes i overensstemmelse med nødvendigheden — som tillige svarer til den offentligretlige interesse — af ikke at hæmme udenrigshandelen ved for rigoristiske forpligtelser;

20 truslen om fortabelse af sikkerhedsstillelsen tilsigter at anspore de importører, som benytter sig af fordelen ved tilladelsen, til at overholde forpligtelsen til at importere og til således at sikre den nøjagtige beregning af importudviklingen, som kræves af hensyn til den ovennævnte almene interesse;

21 det følger heraf, at den importør, som har udvist den fornøde omhu, i princippet er fritaget for forpligtelsen til at importere, når udefra kommende omstændigheder gør det umuligt for ham at foretage importen inden for den fastsatte frist;

22 den første del af det andet spørgsmål må følgelig besvares således, at bortkomsten af en importlicens er et tilfælde af force majeure i den i artikel 18 i forordning nr. 1373/70 forudsatte betydning, når den er indtruffet på trods af, at licensindehaveren har foretaget alle de sikkerhedsforanstaltninger, som man med føje kan vente af en forsigtig og omhyggelig forretningsdrivende.

Vedrørende anden del af det andet spørgsmål

23 Der bliver derefter spurgt, om en sædvanligvis omhyggelig forretningsdrivende har opfyldt den pligt til agtpågivenhed, der påhviler ham inden for rammen af hans virksomhed, når han fremsender en licens ved simpelt brev;

24 nævnte spørgsmål har til hensigt at få statueret, hvilken grad af påpasselighed, man må forvente af en forsigtig og omhyggelig handlende;

25 i mangel af en fællesskabsretlig bestemmelse hører det under den nationale rets kompetence at statuere, om den pågældende forretningsdrivende — sagens omstændigheder taget i betragtning — har eller ikke har udvist den fornødne omhu;

26 det drejer sig her ikke om et spørgsmål om fortolkning men om retsanvendelse, som er forbeholdt den nationale ret;

27 der må følgelig svares, at det tilkommer den kompetente nationale ret at træffe afgørelse om, hvorvidt en licensindehaver har optrådt som en forsigtig og omhyggelig forretningsdrivende, under hensyntagen til alle de faktiske omstændigheder, i hvilke den pågældende befandt sig.

Vedrørende tredje del af det andet spørgsmål

28 Der bliver til slut spurgt, om en anmodning i henhold til artikel 18, stk. 1 i forordning nr. 1373/70 lovligt kan indgives efter udløbet af licensens gyldighedsperiode;

29 bestemmelserne i artikel 18, stk. 1 omhandler en anmodning om forlængelse af licensens gyldighedsperiode såvel som en anmodning om ophævelse af forpligtelsen til at importere eller eksportere og om frigivelse af sikkerhedsstillelsen;

30 den ovennævnte bestemmelse hjemler udtrykkeligt, at en sådan forlængelse kan ske efter udløbet af licensens gyldighedsperiode, men siger intet om, hvordan der skal forholdes vedrørende en anmodning om ophævelse og om frigivelse af sikkerhedsstillelsen;

31 da bortkomsten af en licens kan indtræffe på et tidspunkt, der ligger nær udløbet af dennes gyldighedsperiode, kan importøren være forhindret i at indgive sin anmodning før nævnte periodes udløb;

32 det kan i øvrigt ske, at importøren først får kendskab til begivenheden efter nævnte tidspunkt;

33 den nævnte anmodning kan derfor lovligt indgives efter udløb af licensens gyldighedsperiode, idet bestemmelserne intet indeholder herom;

34 der må følgelig svares bekræftende på tredje del af andet spørgsmål.

Vedrørende sagsomkostningerne

35 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har fremsat indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres, og da retsforhandlingerne i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser,

under henvisning til procesdokumenterne,
efter at have hørt den referende dommers rapport,
efter at have hørt de af sagsøgeren i hovedsagen og Kommissionen afgivne mundtlige indlæg,
efter at have hørt generaladvokatens forslag til afgørelse,
under henvisning til traktaten om oprettelse af Det europæiske økonomiske Fællesskab, særlig dennes artikel 177,
under henvisning til Kommissionens forordning (EØF) nr. 1373/70 af 10. juli 1970, særlig dennes artikler 2, stk. 1, 15, stk. 4 og 18,
under henvisning til protokollen vedrørende statutten for Det europæiske økonomiske Fællesskabs Domstol, særlig dennes artikel 20,
under henvisning til procesreglementet for De europæiske Fællesskabers Domstol

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, der er rejst af Verwaltungsgericht Frankfurt-am-Main i henhold til denne rets kendelse af 27. juni 1973, for ret:

1. **artikel 2, stk. 1 og artikel 15, stk. 4 i Kommissionens forordning (EØF), nr. 1373/70 skal ikke fortolkes således, at bortkomsten af en importlicens medfører automatisk ophævelse af den forpligtelse til at importere, som følger af dens udstedelse;**

2. **bortkomsten af en importlicens er et tilfælde af force majeure i den i artikel 18 i forordning nr. 1373/70 forudsatte betydning, når den er indtruffet på trods af, at licensindehaveren har foretaget alle de sikkerhedsforanstaltninger, som man med føje kan vente af en forsigtig og omhyggelig forretningsdrivende;**

3. **det tilkommer den kompetente nationale ret at træffe afgørelse om, hvorvidt en licensindehaver har optrådt som en forsigtig og omhyggelig forretningsdrivende, under hensyntagen til alle de faktiske omstændigheder, i hvilke den pågældende befandt sig;**

4. en anmodning i henhold til artikel 18, stk. 1 i forordning nr. 1383/70 kan lovligt indgives efter udløbet af licensens gyldighedsperiode.

Lecourt Sørensen Monaco

Mertens de Wilmars Pescatore Kutscher Ó Dálaigh

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 30. januar 1974.

A. Van Houtte
Justitssekretær

R. Lecourt
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT J.-P. WARNER FREMSAT DEN 13. DECEMBER 1973 [1]

Høje Ret.

Denne sag er indbragt for Domstolen ved en anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Verwaltungsgericht Frankfurt-am-Main. Den rejser en række spørgsmål angående konsekvenserne under den relevante fællesskabslovgivning af bortkomsten af en importørs importlicens for kornprodukter.

Som De vil erindre, har Rådets forordning nr. 120/67/EØF indført en fælles markedsordning for korn.

Fra præamblen til denne forordning citeres:

»de kompetente myndigheder må bringes i stand til at følge varebevægelserne til stadighed for at kunne bedømme markedsudviklingen og i givet fald anvende de nødvendige foranstaltninger, som er fastsat i denne forordning.«

og:

»med dette formål for øje bør der skabes hjemmel til at udstede import- og eksportlicenser i forbindelse med en sikkerhedsstillelse, som garanterer gennemførelsen af de transaktioner, til hvilke disse licenser er blevet begæret«.

Dette viser, hvorfor nævnte forordnings artikel 12, stk. 1 foreskriver, at der for enhver import i Fællesskabet eller enhver eksport fra Fællesskabet af et hvilket som helst af de produkter, som omfattes af forordningen, kræves der fremlagt en import- eller eksportlicens, som udstedes af vedkommende medlemsstat, og præamblen fortsætter:

»Udstedelsen af disse licenser betinges af, at der stilles sikkerhed for opfyldelsen af forpligtelsen til at gennemføre importen eller eksporten inden for licensens gyldighedsperiode; sikkerheden fortabes helt eller delvis, såfremt transaktionen ikke eller kun delvis har fundet sted inden for den nævnte frist.«

Artikel 12, stk. 2 foreskriver indførelse af detaljerede regler for nævnte artikels anvendelse. Så vidt angår den foreliggende sag, findes de relevante bestemmelser i

1 — Oversat fra engelsk.